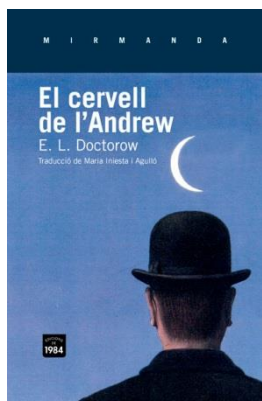

E.L. Doctorow i els miratges del cervell

Xavier Serrahima / Núvol

Qualsevol novel·la, per principi és —o, més aviat, hauria d'ésser— una terra incògnita on el lector s'hi submergeix amb l'ànim del viatger que explora nous continents, que vol descobrir, a mesura que va avançant pels nous camins que se li van obrint al davant, nous mons, nous territoris ignots. És per això que, en general, com menys en sabem, com més verges o adàmics hi entrem, més possibilitats tenim de gaudir amb major pregonesa de l'experiència literària.

Si, al damunt, pel mitjà o la forma que l'autor consideri més adient a la història que pretén transmetre, l'obra ens permet submergir-nos intensament a l'interior dels personatges —que és tant com dir, de nosaltres mateixos—, la satisfacció i l'enriquiment estan encara més garantits.

Amb *El cervell de l'Andrew* (Edicions de 1984, 2014), traduïda per **Maria Iniesta, E.L. Doctorow** es proposa el repte d'immergir-nos no només en la vida del seu protagonista —un home d'edat avançada maleït pel “do de deixar el desastre al [s]eu pas”— sinó en el cervell que, amb la seva incompreensible i incontrolable autonomia —“és capaç de prendre una decisió uns moments abans que nosaltres en siguem conscients”; “quedarà ben establert que la lliure voluntat és una il·lusió”— ha tingut una innegable responsabilitat en el continu esdevenir del periple encara inconclús de la seva vida.

Una de les grans paradoxes que es planteja aquest llibre, (venturosament) imprevisible, sorprenent i inclassificable, és la dissociació entre pensament i acció, reflexió i acció —per no dir pensament i esperit: “«Com puc pensar sobre el meu cervell si el que fa aquest pensament és el meu cervell?»”. Un plantejament, és clar, que no pot dur més que a la vora de l'abisme, de la follia, del distanciament, de la desesperació —“Jo tot sol no me'n surto”—, del desajustament —“La meua vida era discordant”—, de la diferència insalvable —“Mai no havia conegut ningú igual”.

Perquè —com succeeix amb la literatura de veritat, que ens duu allí on no érem, que ens transforma, per poc que sigui— “mirar dins d'un mateix és perillós. Es passa per una infinitat de miralls que et van distanciant de tu mateix”. Tractar de conèixer-se, voler saber, sempre implica, almenys, un cert risc: per més que mai no ho acabaràs fent del tot —“Això forma part, també, de l'astúcia del cervell” (Íd.)—, el més normal és que arribis molt més lluny (i, el que és més important, molt més endins) que no et proposaves.

És per això que Andrew, que no pot deixar de prendre's per un “Farsant” —“sóc impermeable al remordiment, a la pena, a la felicitat”—, se sentirà irremissiblement atret per la Briony, perquè el fa entrar en contacte amb la realitat, perquè l'aparta del dubte, de l'obscuritat, de la simple

aparença, de les ombres il·lusòries de la caverna platònica —“Ja veig que no ha llegit res de Plató, doctor”—, i l’acosta a la llum —“la Briony vivia a fora, al sol”; “com si una de les seves propietats fos la llum del sol”.

Amb ella assoleix —per un breu lapse de temps, només, atès que “la Vida [...] no és una pel·lícula”—, allò que li semblava vedat: “era la noia que em portava muntanya amunt”; “en aquells moments, la vida era el que era i prou, era exactament el que semblava, sense res amagat”; “tenia la força vital per transformar-me del tot, per convertir-me en algú que semblava normal, un ciutadà adaptat al món”.

Hi hauria, per descomptat, molt més a remarcar —per començar, el gran encert que suposa, per a la configuració del personatge, que Andrew es refereixi a ell mateix tan aviat en tercera persona com en primera; seguint per l’habilitat que té Doctorow no tan sols de dur-nos de sorpresa en sorpresa, sinó d’anar llaurant una infinita successió d’interrogants: on és, Andrew, quan respon les preguntes?, com hi ha anat a parar, allí on sigui que és?, què li ha dut?, aquest doctor que el fa parlar, és un psiquiatre o no?,...; i acabant amb el sentit que té l’esment constant de Mark Twain— però molt em temo que tot el que pogués afegir-hi (per més que potser enriquis aquesta anàlisi literària), faria ben poc servei a la lectura incontaminada, adàmica, que reclamava per aquesta novel·la. Al capdavall, ben poc sentit tindria que em proposés d’anar més enllà del que el mateix Andrew desitja: “Vostè no ho sap tot de mi, doctor, només sap el que decideixo explicar-li i prou”.